

Розвиток газового ринку України

УДК 338+351.863(477)

© Ю.П. Колбушкін

д-р екон. наук

Національна акціонерна компанія

«Нафтогаз України»

У статті порушено питання подальшого розвитку та реформування українського газового ринку, а також співробітництва Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» з міжнародними фінансовими організаціями та світовими газовими компаніями.

Ключові слова: український газовий ринок, природний газ, реформування Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України», енергетична незалежність, газові компанії.

В статье затронуты вопросы дальнейшего развития и реформирования украинского газового рынка, а также сотрудничества Национальной акционерной компании «Нафтогаз Украины» с международными финансовыми организациями и мировыми газовыми компаниями.

Ключевые слова: украинский газовый рынок, природный газ, реформирование Национальной акционерной компании «Нафтогаз Украины», энергетическая независимость, газовые компании.

The article brings up an issue of further development and reformation of the Ukrainian gas market and the cooperation of the National Joint-Stock Company «Naftogaz of Ukraine» with the international financial institutions and global gas companies.

Key words: ukrainian gas market, natural gas, reforming of the National Joint-Stock Company «Naftogaz of Ukraine» energy independence, gas companies.

Ринок природного газу та реформування Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України»

Як відомо, Україна є одним із найбільших ринків природного газу в Європі, який споживає близько 55–60 млрд м³ природного газу на рік, при цьому імпорту становить від 65 до 70 %. Беручи до уваги глобальні виклики світового ринку енергоносіїв, а також об'єктивно оцінюючи перспективи і роль України в «газовому трикутнику» Росія–Україна–Європейський Союз, наша країна докладає значних зусиль щодо розвитку, реформування та лібералізації українського газового ринку. Необхідність законодавчих змін була продиктована приєднанням України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, який потребував адаптації законодавства України до правових норм Європейського Союзу.

На сьогоднішній основним законодавчим актом, що визначає «правила гри» на українському газовому ринку, є Закон України «Про засади функціонування ринку природного газу в Україні» від 16 червня 2011 року, який став продовженням європейських директив і був покликаний припинити багаторічне монопольне становище Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» на ринку. Він також має забезпечити рівний доступ усіх учасників ринку до газотранспортної системи України.

Окрім того, у березні 2012 р. промислові споживачі отримали право незалежно обирати постачальника газу з 1 березня 2012 р. (хоча де-факто вони мають таке право з квітня 2011 р.); урядові організації – із 1 січня 2013 р.; теплопостачальні компанії (тільки ті, що подають тепло в домашні господарства) – з 2014 р., а побутові споживачі – із 2015 р.

7 травня 2012 р. набули чинності зміни до Закону України «Про трубопровідний транспорт» щодо реформування нафтогазового комплексу. І вже в жовтні того ж

року було скасовано постанову Кабінету Міністрів України від 5 березня 2008 р. «Про реалізацію імпортованого природного газу на території України», що відкрило ринок імпорту природного газу в Україну для інших господарюючих суб'єктів. За умов належного дотримання національних норм і стандартів, захисту прав споживачів і навколишнього середовища будь-яка компанія може вільно займатися торгівлею природним газом на внутрішньому ринку України.

У міру прийняття змін до законодавчих актів стає очевидним той факт, що цих змін буде недостатньо, якщо не відбудеться реформування Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» – провідної компанії на ринку, що є головним імпортером природного газу і основним суб'єктом із формування ресурсу природного газу для українських споживачів.

Тому Кабінетом Міністрів України було створено відповідну міжвідомчу робочу групу з розробки програми реформування Компанії. Проаналізувавши норми чинного українського законодавства, що регулює діяльність газової галузі, 13 червня 2012 р. Кабінет Міністрів України видав розпорядження «Про реорганізацію дочірніх компаній Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України».

Відповідно до цього розпорядження було прийнято рішення про реорганізацію ДК «Укртрансгаз» і погоджено пропозицію Міністерства енергетики та вугільної промисловості України про реорганізацію дочірньої компанії «Укргазвидобування». Цим же розпорядженням Кабінет Міністрів доручив перетворити дочірні компанії «Укртрансгаз» і «Укргазвидобування» в публічні акціонерні товариства. При цьому управління корпоративними правами цих акціонерних товариств здійснюється Національною акціонерною компанією «Нафтогаз України» за

погодженням із Міністерством енергетики та вугільної промисловості відповідно до норм чинного законодавства. Державну реєстрацію ПАТ «Укртрансгаз» і ПАТ «Укргазвидобування» було завершено 27 грудня 2012 р.

Національною акціонерною компанією «Нафтогаз України» підписано договір із відомою компанією «Ернст енд Янг» на виконання науково-дослідної роботи на тему: «Розробка програми реформування Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України». Результатами роботи повинні стати пропозиції щодо найбільш оптимальних варіантів реструктуризації Компанії за основними напрямками діяльності Компанії та її дочірніх підприємств (видобування, транспортування, зберігання, реалізація нафти і газу).

Зараз ведуться також переговори щодо погодження технічного завдання з підготовки Програми реформування Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» в рамках трастового фонду Європейської Комісії. Планується, що реорганізація буде здійснюватися відповідно до зобов'язань, які взяла на себе Україна в контексті приєднання до Договору про Енергетичне Співтовариство, що дасть можливість забезпечити незалежність оператора газотранспортної системи з усіма повноваженнями, передбаченими законодавством ЄС.

Крім того, 26 квітня 2013 р. у Верховній Раді України було зареєстровано проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою реформування Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України». Прийняття цього законопроекту дасть змогу здійснити реформування компанії, спрямоване на підвищення економічної ефективності нафтогазової галузі. З іншого боку, усі пункти нового закону відповідають вимогам законодавства ЄС та сприятимуть посиленню енергетичної незалежності України.

Окремо хотілося б підкреслити, що удосконалення законодавства та реформування Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» – це лише частина роботи, спрямованої на лібералізацію і розвиток газового ринку в Україні. Компанія не припиняє вести роботу з досягнення енергетичної незалежності, приділяючи особливу увагу збільшенню обсягів видобутку газу як на суші, так і на морі, розробці покладів нетрадиційного газу, посиленню технічної оснащеності виробництва, а також диверсифікації поставок енергоносіїв. І в цьому питанні ми розраховуємо на підтримку Європейського Союзу, зокрема на те, що Україні будуть надані рівні порівняно з іншими учасниками ринку права (особливо це стосується словацького напрямку).

Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями та газовими компаніями

Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» приділяє особливу увагу співпраці з міжнародними компаніями-лідерами в газовій галузі. Безсумнівно, найбільшим її партнером у газових питаннях був і залишається ВАТ «Газпром» – основний постачальник природного газу в Україну та ЄС.

Відносини між Національною акціонерною компанією «Нафтогаз України» і Газпромом здійснюються на умовах двосторонніх угод, діючих довгострокових

контрактів та суттєво впливають на розстановку сил на газовій карті Європи.

Незважаючи на те, що Компанія вже неодноразово заявляла про несправедливі і нерівноцінні умови контракту, однак вона продовжує виконувати в повному обсязі взяті на себе зобов'язання. При цьому Україна як на урядовому рівні, так і на рівні господарюючих суб'єктів веде з Російською Федерацією переговори щодо зміни умов довгострокових контрактів. Майже два роки Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» вживає усі можливі заходи з оптимізації умов довгострокових контрактів із Газпромом. За цей час проведено ряд спільних консультацій та робочих зустрічей, неодноразово направлялися відповідні звернення щодо зниження ціни на природний газ та зменшення щорічних обсягів імпортованого газу, отримання від російської сторони гарантій поставок обсягів природного газу для транзиту територією України до європейських країн. На жаль, до цього часу бажаних результатів досягти не вдалося.

Враховуючи важливість та широкий спектр газових питань, велику ємність і складність українського ринку, необхідність значних капіталовкладень та застосування нових технологій, Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» плідно співпрацює і з іншими провідними газовими компаніями, зокрема з Шелл, Ені, РВЕ, Ферросталь, Тоталь, Е ОН – Рургаз, ЕксонМобіл, Шеврон, Халлібартон та ін.

Висновок

Отже, стає очевидним, що український газовий ринок перебуває на порозі кардинальних змін, покликаних наблизити його до європейських стандартів і відкрити для іноземних інвесторів. Безсумнівно, шлях реформ буде тривалим і непростим, він потребуватиме значних зусиль і терпіння від усіх учасників процесу. Безперечно, ми розуміємо, що реформи – це єдиний спосіб лібералізації ринку, гармонізації законодавства, які відкриють економічно вигідні перспективи для української газової галузі і наблизять нашу країну до енергетичної незалежності.

Слід підкреслити, що Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» завжди повною мірою виконує взяті на себе зобов'язання перед міжнародними або національними партнерами, що свідчить про її заслужену репутацію надійної компанії. Компанія зацікавлена у співпраці у різних напрямках, відкрита для подальших дискусій і переговорів, що принесе обопільну користь учасникам діалогу.

Автор статті

Колбушкін Юрій Петрович

Директор Департаменту економічного планування та бюджетних розрахунків Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України», доктор економічних наук. Закінчив Київський інститут народного господарства за спеціальністю фінанси та кредит. Коло інтересів: аналіз ефективності управління матеріальними і фінансовими потоками нафтогазового комплексу.